

به نام خدا

نامداران هنر بلوچی دوزی

نوشته:

منصور مرادزهی

انتشارات ارسطو

(چاپ و نشر ایران)

۱۳۹۷

سرشناسه : مرادزهی، منصور، ۱۳۶۸ -
عنوان و نام پدیدآور : نامداران هنر بلوچی دوزی / نوشته منصور مرادزهی.
مشخصات نشر : مشهد: ارسطو، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۳۲ ص.: مصور.؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک : ۷-۲۶۰-۴۳۲-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۲۶۰-۷
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص. ۳۲.
موضوع : سوزن دوزان -- ایران -- سیستان و بلوچستان
موضوع : Needleworkers -- Iran -- Sistan va Baluchestan
موضوع : سوزن دوزی -- ایران -- سیستان و بلوچستان
موضوع : Needlework -- Iran -- Sistan va Baluchestan
رده بندی کنگره : TTV۰۵/م۴ن۲ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی : ۴/۷۴۶
شماره کتابشناسی ملی : ۵۳۵۶۴۰۰

نام کتاب : نامداران هنر بلوچی دوزی
نویسنده : منصور مرادزهی
ناشر : ارسطو (با همکاری چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد : پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۷
چاپ : مدیران
قیمت : ۵۰۰۰ تومان
شابک : ۷-۲۶۰-۴۳۲-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۲۶۰-۷
تلفن های مرکز پخش : ۳۵۰۹۶۱۴۵ - ۳۵۰۹۶۱۴۶ - ۰۵۱ -
www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	علائم آوانویسی
۷	مقدمه
۹	خان بی بی ملک زاده
۱۳	شهناز خلیلی ایرندگان
۱۷	مهتاب نوروزی
۱۹	مریم کریمی ایرندگان
۲۵	زرخاتون عظیمی ایرندگان
۳۳	نورملک مبارکی
۳۴	مهناز جمالزهی
۳۵	منابع

علائم آوانویسی

ا : a	ل : l
آ : ā	م : m
اِ : e	ن : n
آی : Ī	پ : p
اُ : O	ر : r
او : ū	ژ : ž
ای : ē	س : s
اُو : ō	ت : t
ب : b	ٹ : ṭ
چ : č	و : w
د : d	خ : x
ڈ : Ḍ	ی : y
گ : g	ز : z
ه : h	ش : š
ج : j	/ : نوع دیگر
ک : k	ن.ک. : نگاه کنید به

مقدمه

سوزن دوزی یکی از هنرهای زیبا و ماندگار زنان بلوچ است و دارای قدمتی طولانی در تاریخ ایران است. اجرای این رودوزی سنتی نیازمند صبر و شکیبایی بسیاری است و می‌تواند به شکل‌های مختلفی بر پارچه اجرا شود. بر خلاف برخی صنایع دستی بلوچ همچون سفالگری که با گذشت زمان از بین رفته و یا کم رنگ شده‌اند، سوزن دوزی نه تنها از بین نرفته بلکه دختران و زنان بلوچ توانسته‌اند آن را با تکنولوژی همگام کنند. بدین ترتیب از تلفیق سنت و تکنولوژی؛ هنری باب طبع و سلیقه عصر حاضر به وجود آمده است. در این پژوهش به معرفی تعدادی از نام‌آوران و پیشکسوتان هنر سوزن دوزی با هدف شناساندن و ثبت اسامیشان در تاریخ این هنر مردمی منطقه بلوچستان پرداخته شده است. امید است که مورد قبول علاقه‌مندان قرار گیرد.

۱- خان بی بی ملک زاده **xānbībī malekzāda**: معروف به بی بی گهنک / گهنو، فرزند ملک میرزا، در سال ۱۲۷۲ ه.ش. در زَنگیان **zangiyan** از توابع شهرستان سراوان دیده به جهان گشود.

بی بی گهنک، مقدمات علوم دینی را نزد والدینش آموخت و سپس وارد مقامات عرفان و تصوف شد. او در هنرهای خطاطی و سوزن دوزی هم آثار استادانه‌ای از خود بر جای گذاشت. از جمله کلاه^۱ سوزن دوزی شده معروفی از او به جای مانده که در قسمت پایین دیواره کلاه اسم یا الله و ردیف دوم یا الله یا محمد و در قسمت سوم یک رکوع از سوره یاسین و چهار قل و سوره حمد و در قسمت فوقانی یا الله و یا محمد و در ردیف بعد یا الله و قسمت سقف که به شکل دایره می باشد به چهار قسمت تقسیم شده است یک قسمت آیه الکرسی و در قسمت های دیگر دعاهایی مربوط به تصوف و عرفان وجود دارد. در قسمت دیگر سقف کلاه یک بیت درباره خلفای راشدین این چنین

---

۱. این کلاه اکنون در اختیار آقای شهاب الدین ملک زاده است.

نوخته شده:

سرم خاک رخ هر چهار سرور
ابوبکر و عمر عثمان و حیدر

و در قسمت دیواری کلاه این بیت نیز به عنوان حُسن ختام کار نوشته
شده است:

خط نوشتم صرف کردم روزگار
من بمیرم خط بماند یادگار^۱

---

۱. برای اطلاعات بیشتر، ن.ک. (محمودزهی، ۱۳۹۳: ص. ۲۲۲) و مقاله عبدالوهاب آریا بلوچ در هفته نامه مرزپرگهر، سال هشتم، شماره ۲۵۲، ص. ۱۰).